

SNL-monitoring

Dagvlinders, sprinkhanen en libellen in Dorst 2023

Dagvlinders, sprinkhanen en libellen in Dorst 2023

Projectleiding

Gerdien Bos

Veldwerk

Renée van Toor & Gerdien Bos

Rapportnummer

VS2023.043

Projectnummer

P2023.027

Projectcode

NBP2-6

Productie

De Vlinderstichting
Mennonietenweg 10
Postbus 506
6700 AM Wageningen
T 0317 46 73 46
E info@vlinderstichting.nl
www.vlinderstichting.nl

Opdrachtgever

Staatsbosbeheer

Contactpersonen

Rik Huiskes (adviseur monitoring) & Alex Zuijdervliet (boswachter ecologie)

Deze publicatie kan worden geciteerd als

Bos-Groenendijk, G.I. (2023). Dagvlinders, sprinkhanen en libellen in Dorst 2023. SNL-monitoring. Rapport VS2023.043, De Vlinderstichting, Wageningen.

Trefwoorden

SNL-monitoring, dagvlinders, sprinkhanen, libellen, Boswachterij Dorst, blauwvleugelsprinkhaan, sierlijke witsnuitlibel, kanaaljuffer

Oktober 2023

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigden/of openbaar gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van De Vlinderstichting, noch mag het zonder een dergelijke toestemming gebruikt worden voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoud

Samenvatting	4
1. Inleiding	5
2. Gebiedsbeschrijving	6
2.1 Ligging	6
2.2 Beheertypen	7
3. Methode	10
3.1 Protocol	10
3.2 Soorten	10
3.3 Bezoekfrequentie	10
3.4 Wijze van vastleggen	11
3.5 Weersomstandigheden	11
4. Resultaten	12
4.1 Dagvlinders	12
4.2 Libellen	14
4.3 Sprinkhanen	16
5. Resultaten per beheertype	17
5.1 Droge heide (N07.01)	17
5.2 Zandverstuiving (N07.02)	17
5.3 Droog schraalland (N11.01)	17
5.4 Kruiden- en faunarijk grasland (N12.02)	17
6. Discussie en conclusie	18
6.1 Het vlinder- en libellenjaar 2023	18
6.2 Onderbelichte soorten/percelen	18
6.3 Vergelijking met de vorige kartering	18
6.4 Conclusie	19
Bijlage 1: Verspreidingskaarten	20
Bijlage 2: Karteersoortenlijst	23
Bijlage 3: Kwalificerende soorten	26

Samenvatting

In 2023 is in Dorst (NBP2-6) SNL-monitoring uitgevoerd. Boswachterij Dorst is een bos van ongeveer duizend hectare. Het raakt steeds meer ingeklemd tussen stedelijk gebied en wordt veel gebruikt voor recreatie. De buitenste rand vormt het overgangsgebied van stad naar natuur. In de binnenste kern, waar zich ook enkele oude leemputten bevinden, krijgt de natuur de vrije hand. Het onderzoeksgebied telde 76 hectare en is onderzocht op dagvlinders, libellen en sprinkhanen. De kartering is uitgevoerd volgens de richtlijnen die gelden voor SNL-monitoring. Er werden 5 veldbezoeken gebracht tussen half mei en eind augustus.

De meeste percelen zijn twee, drie of vier keer bezocht. Er zijn geen belangrijke delen gemist. Van het te karteren gebied werd 90% twee keer of vaker bezocht en 74% drie keer of vaker. De waarnemingen zijn in het veld vastgelegd met de app LiveAtlas (onderdeel van Avimap) van Sovon. Deze app is heel geschikt voor SNL-werk, omdat zowel de waarnemingen als de looproute met grote nauwkeurigheid vastgelegd worden. Gemiddeld is tijdens het veldwerk 4,1 minuten besteed aan het doorkruisen van één hectarehokje. Per veldwerkuur werd gemiddeld 16 hectare geïnventariseerd.

In het onderzoeksgebied werden 18 soorten dagvlinders, 27 soorten libellen en 9 soorten sprinkhanen waargenomen. Het regionale belang van het onderzoeksgebied is gemiddeld. Er komen, naast de sierlijke witsnuitlibel, geen hele bijzondere soorten voor en de aantallen waren niet hoog.

De sierlijke witsnuitlibel lijkt zich voort te planten in de Lelievijver en hier dient dus rekening mee te worden gehouden in het beheer. Voor de graslandvlinders bleek het graslandperceel achter de uitgerasterde bosaanplant van veel waarde te zijn. Wees hier dus zuinig op!

Vrouwtje vuurlibel in Boswachterij Dorst (foto: Renée van Toor)

1. Inleiding

Binnen de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL) zijn terreineigenaren verplicht eens per zes jaar de kwaliteit van hun gebieden te rapporteren. Voor het vaststellen van de kwaliteit zijn monitoringprotocollen ontwikkeld, waarvan de monitoring van insecten (dagvlinders, libellen en sprinkhanen) een belangrijk onderdeel is. Insecten zijn namelijk belangrijke indicatoren voor de kwaliteit van een natuurgebied.

Staatsbosbeheer besteedt ieder jaar van een deel van zijn gebieden de monitoring van de vegetatie, flora en fauna volgens het SNL-protocol uit. Voor de faunakarteringen heeft Staatsbosbeheer een raamovereenkomst gesloten met tien partijen. Voor 2023 is de insectenmonitoring van kavel Dorst (NBP2-6) uitgevoerd door De Vlinderstichting.

Het onderzoeksgebied telt 76 hectare en is onderzocht op dagvlinders, libellen en sprinkhanen. In alle beheertypen zijn alle drie de soortgroepen gekarteerd. Er zijn 5 veldbezoeken gebracht. Naar aanleiding van het startgesprek zijn enkele kleine perceeltjes uit de oorspronkelijke begrenzing niet gekarteerd omdat deze geen eigendom meer zijn van Staatsbosbeheer. De kaarten in dit rapport tonen de aangepaste begrenzing. Waarnemingen buiten het onderzochte gebied zijn opgenomen tot 250 meter buiten de begrenzing en zijn gekoppeld aan het dichtstbijzijnde beheertype.

In hoofdstuk 2 wordt in woord en beeld een overzicht gegeven van het onderzoeksgebied en de ligging van de onderzochte beheertypen. Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van de methode en een verantwoording van het uitgevoerde veldwerk. In hoofdstuk 4 worden de resultaten per soort beschreven en in hoofdstuk 5 de resultaten per beheertype. Tenslotte wordt in hoofdstuk 6 bediscussieerd welke soorten mogelijk onderschat of gemist zijn. De gevonden SNL-soorten worden in Bijlage 1 getoond op verspreidingskaarten.

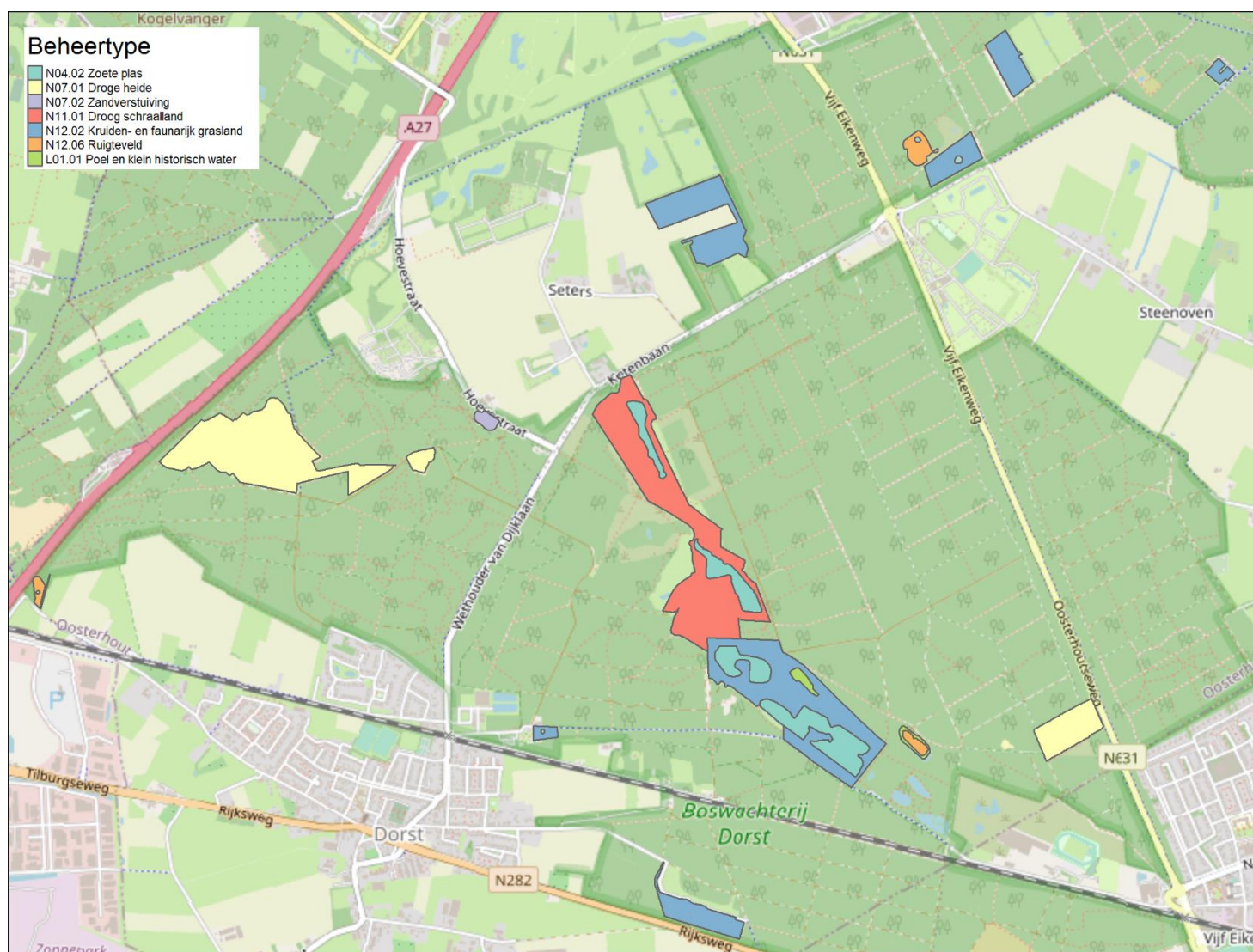

2. Gebiedsbeschrijving

Het gebied Dorst (NBP2-6) maakt deel uit van de Baronie van Breda, waar de mooiste en oudste bossen van West-Brabant te vinden zijn. De bossen zijn aangelegd door 16e-eeuwse stadsbaronnen. Boswachterij Dorst is een bos van ongeveer duizend hectare. Het raakt steeds meer ingeklemd tussen stedelijk gebied en wordt veel gebruikt voor recreatie. De buitenste rand vormt het overgangsgedebied van stad naar natuur. In de binnenste kern, waar zich ook enkele oude leemputten bevinden, krijgt de natuur de vrije hand. Dit deel wordt begraaasd door Galloway-runderen.

2.1 Ligging

Boswachterij Dorst ligt in West-Brabant, tussen Breda, Oosterhout en Tilburg. Afbeelding 1 toont een kaart van het onderzoeksgebied, onderscheiden in de verschillende beheertypen die zijn onderzocht.

Afbeelding 1: Onderzoeksgebied Dorst, onderscheiden naar beheertype.

2.2 Beheertypen

Voor deze SNL-monitoring zijn door Staatsbosbeheer de beheertypen geselecteerd waar dagvlinders, libellen en/of sprinkhanen zijn aangewezen als SNL-doelsoort. In tabel 1 is weergegeven wat het oppervlak is van het te karteren gebied per beheertype. Daaronder worden de beheertypen kort beschreven.

Tabel 1: Oppervlakte per beheertype (L = libellen, V = dagvlinders, S = sprinkhanen)

Code	Beheertype	Soortgroep	Oppervlakte (ha)
N04.02	Zoete plas	VSL	9,1
N07.01	Droge heide	VSL	19,1
N07.02	Zandverstuiving	VSL	0,5
N11.01	Droog schraalland	VSL	18
N12.02	Kruiden- en faunarijk grasland	VSL	26,9
N12.06	Ruigteveld	VSL	1,8
L01.01	Poel en klein historisch water	VSL	0,8
TOTAAL			76,2

N04.02 Zoete plas

De zoete plassen in Boswachterij Dorst zijn de leemputten en bevinden zich in het centrale deel van het gebied. Het zijn grote plassen met een gevarieerde oevervegetatie. Op veel plekken kunnen wandelaars dicht bij het water komen, maar er zijn ook plaatsen met drassige overgangszones.

Eén van de leemputten in Boswachterij Dorst (foto: Renée van Toor)

N07.01 Droge heide

In het westen van het onderzoeksgebied ligt een groot stuk droge heide. Een klein heideperceel ligt in het oosten van het gebied. Deze percelen kenmerken zich door struikheidevegetatie met tussendoor stukken open, zandige grond.

N07.02 Zandverstuiving

Langs de Hoevestraat ligt een klein perceeltje zandverstuiving. Deze plek bestaat geheel uit open zand en wordt veel gebruikt voor recreatie.

Zandverstuiving langs de Hoevestraat (foto: Renée van Toor)

N11.01 Droog schraalland

Het centrale deel van het onderzoeksgebied, rondom de leemputten, bestaat ongeveer voor de helft uit droog schraalland. De vegetatie is hier kort en bestaat uit afwisselend struikheide en grazige vegetatie.

N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland

Het centrale deel van het onderzoeksgebied, rondom de leemputten, bestaat ongeveer voor de helft uit kruiden- en faunarijk grasland. Dit gebied wordt gekenmerkt door een afwisseling van grazige vegetatie, lage braamstruwelen en open zand. Elders in het onderzoeksgebied bevinden zich ook nog enkele agrarische graslanden.

Eén van de agrarische kruiden- en faunarijke graslanden (foto: Renée van Toor)

N12.06 Ruigteveld

Er zijn twee kleine perceeltjes ruigteveld aanwezig in het onderzoeksgebied. De vegetatie is hier erg ruig en kan niet overal betreden worden.

L01.01 Poel en klein historisch water

In het centrale deel van het onderzoeksgebied zijn twee van de wateren aangemerkt als klein historisch water. Het gaat om wateren die een stuk kleiner zijn dan de leemputten.

Klein historisch water, de Lelievijver (foto: Renée van Toor)

3. Methode

De kartering is uitgevoerd volgens de richtlijnen die gelden voor SNL-monitoring. Er werden 5 veldbezoeken gebracht tussen half mei en eind augustus.

3.1 Protocol

Er is gemonitord volgens het protocol 'Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS' (Versie 18052021, BIJ12, Utrecht 2021), zoals vereist in het Programma van Eisen. De belangrijkste richtlijnen uit dit protocol zijn:

- Het gebied wordt vlakdekkend geïnventariseerd, waarbij het hectarehok (100 x 100 meter) als minimaal schaalniveau dient. Tenminste 90% van de hectarehokken dient minimaal 2x bezocht te worden.
- De inventarisatie wordt uitgevoerd in drie ronden voor dagvlinders en libellen en twee ronden voor sprinkhanen. De inventarisatie van de verschillende soortgroepen vindt zoveel mogelijk gelijktijdig plaats.
- Zoveel mogelijk aandacht moet besteed worden aan kansrijke locaties zoals randzones, overgangen en bijzondere vegetaties.
- Het is alleen zinvol om veldbezoeken af te leggen onder gunstige weersomstandigheden.
- Voor libellen dient bij de waarnemingen te worden geregistreerd wanneer larvenhuidjes, verse imago's, eiafzettende vrouwtjes of tandems worden waargenomen.

3.2 Soorten

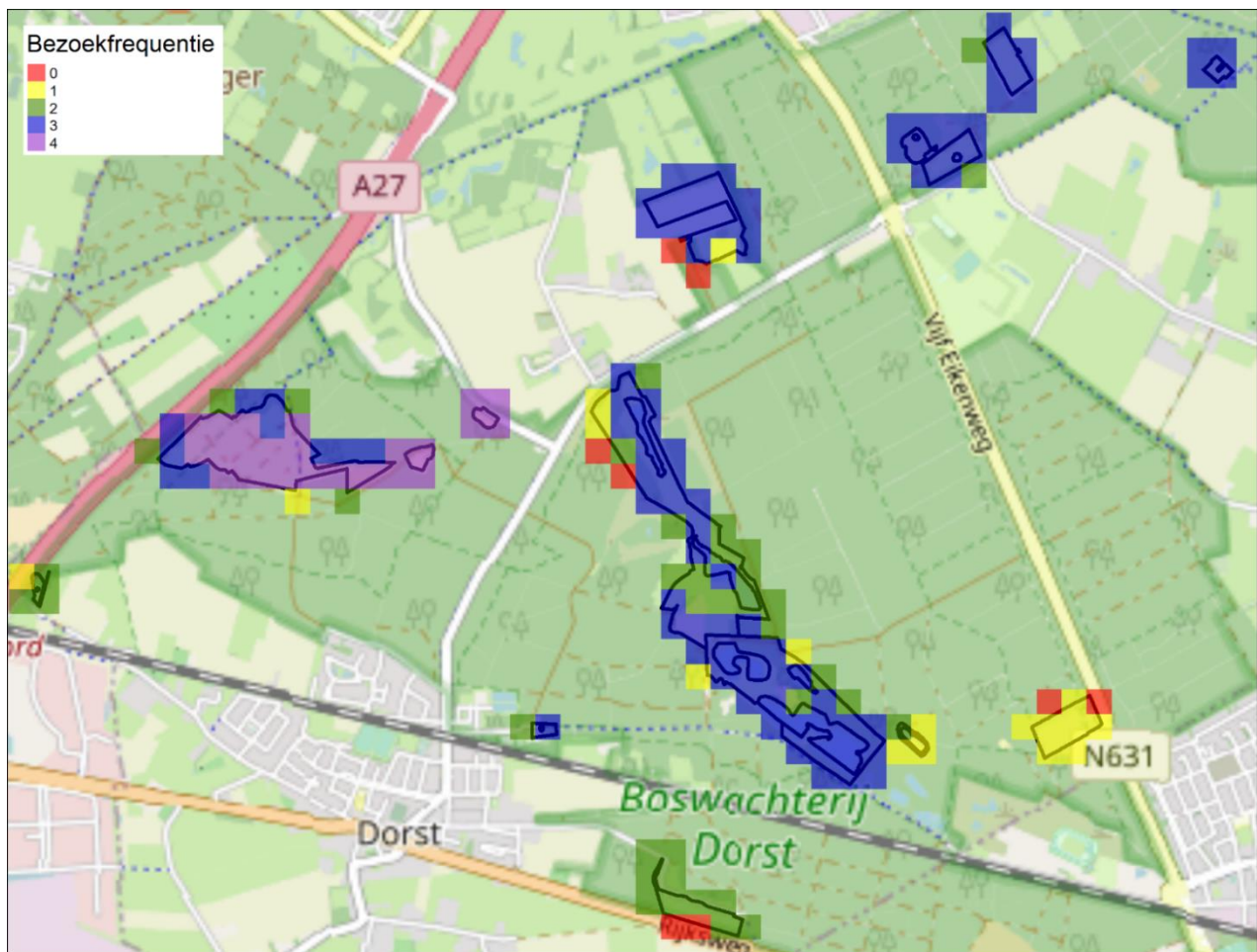
Van de dagvlinders zijn tijdens de kartering altijd alle soorten in alle percelen gekarteerd. Van de libellen en de sprinkhanen zijn in alle percelen in ieder geval alle soorten van de door Staatsbosbeheer aangeleverde lijst (Karteersoortenlijst_Insecten_2023, weergegeven in Bijlage 2) gekarteerd. Overige soorten zijn gekarteerd voor zover de tijd van de veldmedewerker dat toeliet. Naar niet vereiste en moeilijk te karteren soorten (boomsprinkhaan, doortjes, etc.) is niet specifiek gezocht.

3.3 Bezoekfrequentie

Vrijwel alle hokken zijn tenminste één keer bezocht en de meeste hokken 2x. De weinig bezochte hokken liggen voornamelijk aan de rand van de percelen, soms ging het ook om moeilijk te bereiken percelen (in dit gebied was vooral het parkeren van de auto een beperkend probleem) of percelen met vee. Het kleine heideveldje in het oosten van het onderzoeksgebied is door omstandigheden (moeilijk bereikbaar) slechts één keer bezocht. De bezoekfrequentie is uitgerekend met behulp van de looproutes. Per ronde telt elk hokje met een looproute (met een buffer van 10 meter voor als er naast de begrenzing is gelopen) als bezocht. De hokjes die met minder dan 15% binnen de karteergrenzen vallen, zijn buiten beschouwing gelaten in de berekening. In tabel 2 en afbeelding 2 is de bezoeksintensiteit gedetailleerd weergegeven. De vereiste dekking (minstens 90% ten minste 2x bezocht) is gehaald. Daarnaast is 74% van het gebied 3x of vaker bezocht.

Tabel 2: Percentage bezochte hectarehokken

Aantal keer bezocht	Dekking (%)
0x bezocht	2%
1x of vaker bezocht	98%
2x of vaker bezocht	90%
3x of vaker bezocht	74%
4x bezocht	16%

Afbeelding 2: Bezoekfrequentie per hectarehok

3.4 Wijze van vastleggen

De waarnemingen zijn in het veld vastgelegd met de app LiveAtlas (onderdeel van Avimap) van Sovon. Deze app is heel geschikt voor SNL-werk, omdat zowel de waarnemingen als de looproute met grote nauwkeurigheid worden vastgelegd. De aantallen zijn geteld en de waarnemingen zijn zoveel mogelijk individueel ingevoerd. Wanneer een soort in heel grote aantallen aanwezig was, zijn ook wel eens inschattingen gemaakt in vijf- of tientallen. De tellingen werden meestal dezelfde dag nog geüpload naar het portaal van LiveAtlas en stromen door naar de NDFF. De weergegevens zijn ter plekke ingeschat door de veldmedewerker.

3.5 Weersomstandigheden

In tabel 3 is weergegeven wanneer, door wie en onder welke omstandigheden het veldwerk is gedaan. In de tweede helft van het seizoen waren de weersomstandigheden vaak niet optimaal en was het lastig om geschikte veldwerkdagen te vinden. Gemiddeld is tijdens het veldwerk 4,1 minuten besteed aan het doorkruisen van één hectarehokje. Per veldwerkuur werd gemiddeld 16 hectare geïnventariseerd.

Tabel 3: Verantwoording veldwerk

Ronde	Waarnemer	Datum	Aanvang	Einde	uren:min	ha	min/ha	Temperatuur (°C)	Bewolking x/8	Wind (Bft)
1	Renée van Toor	3-5-2023	10:15	17:15	07:00	129	3,3	13	1/8	3
1	Renée van Toor	8-5-2023	11:00	14:30	03:30	35	6,0	18	7/8	2
2	Renée van Toor	15-6-2023	09:30	16:30	07:00	96	4,4	25	1/8	2
3	Gerdien Bos	25-7-2023	10:00	17:00	07:00	124	3,4	20	5/8	3
4	Renée van Toor	17-8-2023	10:00	14:15	04:15	75	3,4	20	6/8	2
Gemiddeld alle ronden							4,1			

4. Resultaten

In dit hoofdstuk wordt per soortgroep een overzicht gegeven van de waargenomen soorten en worden de relevante soorten kort besproken. Het regionale belang van het onderzoeksgebied is gemiddeld. Er zijn niet veel bijzondere soorten waargenomen en de aantallen zijn ook niet heel hoog.

4.1 Dagvlinders

In het onderzoeksgebied werden 17 soorten dagvlinders waargenomen. In tabel 4 is weergegeven welke soorten zijn gevonden in welke beheertypen en de hoeveelheid waargenomen individuen. Van de Rode Lijstsoorten is ook de status weergegeven. Onder de tabel worden de relevante soorten besproken. Het aantal soorten is gemiddeld. De dichtheid aan vlinders is 278 individuen / 4 rondes / 76 hectare = 0,9 individuen per hectare per ronde. De soorten die het talrijkst voorkomen, vallen allemaal binnen de groep van de graslandvlinders. Tot deze groep behoren bruin zandoogje, hooibeestje, oranje zandoogje, kleine vuurvinder, icarusblauwtje, zwartsprietdikkopje, klein geaderd witje, oranjetipje, bruin blauwtje en groot dikkopje. De graslandvlinders gaan over het algemeen achteruit in Nederland en het is mooi dat ze in Boswachterij Dorst een aanzienlijk deel van de soortenlijst uitmaken, al zijn de aantallen niet erg hoog.

Tabel 4: Waargenomen soorten dagvlinders per beheertype (blauw = SNL-soort, paars = SNL-soort op de Rode Lijst; rood = Rode Lijstsoort)

Soort	RL	SNL	Totaal	L01.01	N04.02	N07.01	N07.02	N11.01	N12.02	N12.06
bruin zandoogje		ja	95		3			9	82	1
hooibeestje		ja	48		3			6	39	
oranje zandoogje	GE		35		6			11	16	2
kleine vuurvinder			33			2		7	24	
icarusblauwtje			18		2			4	12	
citroenvlinder			8	1		2		2	3	
dagpauwoog			7	1		2		3	1	
zwartsprietdikkopje		ja	6						6	
klein geaderd witje			5						5	
klein koolwitje			5						5	
bont zandoogje			4					1	1	2
atalanta			2						2	
kleine parelmoervlinder	KW	ja	2						2	
oranjetipje			2						1	1
boomblauwtje			1					1		
bruin blauwtje	GE	ja	1						1	
groot dikkopje		ja	1					1		
Totaal 17 soorten			278							

Bruin zandoogje

Het bruin zandoogje is een talrijke en algemeen voorkomende vlinder in Nederland en is elk jaar de nummer één in het Landelijk Meetprogramma Dagvlinders als het om aantallen gaat. Ook in het onderzoeksgebied was het bruin zandoogje verreweg de talrijkste vlinder. De soort komt vooral voor op de kruiden- en faunarijke graslanden, met opvallend veel exemplaren op het grasland achter het perceel waar nieuwe bosaanplant is uitgerasterd. Dit is een schraal perceel met veel bloemen.

Hooibeestje

De hoogste aantallen hooibeestjes waren te vinden rondom de leemputten en (wederom) op het kruidenrijke grasland achter het perceel waar nieuwe bosaanplant is uitgerasterd.

Oranje zandoogje

Het oranje zandoogje komt verspreid over het onderzoeksgebied voor op vrijwel alle grazige percelen, met een zwaartepunt op de wat ruigere stukken. Het oranje zandoogje is geen kwalificerende soort, maar staat op de Rode Lijst als gevoelig.

Zwartsprietdikkopje

Het zwartsprietdikkopje is uitsluitend gevonden op het graslandperceel waar ook de hoogste aantallen bruine zandoogjes en hooibeestjes aanwezig waren. Voor graslandvlinders is dit dus een belangrijk perceel. In tegenstelling tot de eerder genoemde soorten is het zwartsprietdikkopje meer gebaat bij wat ruigere stukken met overjarige grassen. De soort is alleen langs de noordelijke rand van het perceel gezien.

Zwartsprietdikkopje (foto: Dick Noordhof)

Kleine parelmoervlinder

Er zijn twee kleine parelmoervlinders waargenomen in het onderzoeksgebied. Deze soort kan nogal zwerven en het is niet duidelijk of ze zich ook in Boswachterij Dorst voortplanten. Ze hebben een voorkeur voor droge, schrale graslanden met plekkjes kale grond.

Bruin blauwtje

Het bruin blauwtje is één keer waargenomen op één van de agrarische percelen. Waarom de soort niet talrijker voorkomt in het onderzoeksgebied is niet duidelijk.

Groot dikkopje

Ook het groot dikkopje is maar één keer waargenomen, in het gebied rondom de leemputten. Dat deze algemene vlinder niet talrijker is in het onderzoeksgebied, illustreert dat de aantallen vlinders lager zijn dan je op basis van het type gebied zou verwachten.

4.2 Libellen

In het onderzoeksgebied werden 27 soorten libellen waargenomen. In tabel 5 is weergegeven welke soorten zijn gevonden in welke beheertypen en de hoeveelheid waargenomen individuen. Van de Rode Lijstsoorten is ook de status weergegeven. Onder de tabel worden de relevante soorten besproken. Het aantal soorten is vrij hoog en er zijn enkele zeldzaamheden waargenomen. Het aantal individuen daarentegen is aan de lage kant.

Pas uitgeslopen platbuik (foto: Renée van Toor)

Tabel 5: Waargenomen soorten libellen per beheertype (blauw = SNL-soort, paars = SNL-soort op de Rode Lijst)

Soort	RL	SNL	Totaal	L01.01	N04.02	N07.01	N07.02	N11.01	N12.02	N12.06
gewone oeverlibel			76		12	15		11	38	
grote keizerlibel			55	3	7	15	1	11	17	1
kleine roodoogjuffer			44		37				7	
viervlek			43	10	10			9	14	
bruine winterjuffer		ja	23		14			4	5	
vuurjuffer			22		1				17	4
vuurlibel			21		5	1		3	12	
bruinrode heidelibel			18		13				5	
paardenbijter			18		1		5	1	8	3
grote roodoogjuffer			17	1	10				6	
bloedrode heidelibel			14	4	1				9	
tengere pantserjuffer		ja	14	11					2	1
azuurwaterjuffer			12		4			1	7	
smaragdlibel			9	4	3				2	
watersnuffel			9		1			4	1	3
lantaarntje			8		7				1	
steenrode heidelibel			7			7				
vroege glazenmaker		ja	4	2				1	1	
glassnijder		ja	3	1					2	
sierlijke witsnuitlibel	VN	ja	3	2					1	
platbuik			2							2
variabele waterjuffer			2		2					
zuidelijke keizerlibel			2						2	
gewone pantserjuffer			1	1						
houtpantserjuffer			1						1	
kanaaljuffer			1		1					
zwervende pantserjuffer			1						1	
Totaal 27 soorten			446							

Bruine winterjuffer

De bruine winterjuffer komt voor in de leemputten en was in de drassige oeverzones opvallend talrijk. De soort vindt waarschijnlijk zowel voortplantings- als overwinteringshabitat in Boswachterij Dorst.

Tengere pantserjuffer

De tengere pantserjuffer is een typische vensoort. De soort is door ons vooral waargenomen bij de poel ten oosten van de leemputten en op enkele graslanden. Bij de leemputten zelf was de soort afwezig, hoewel hij daar volgens de NDFF ook wel eens wordt waargenomen.

Vroege glazenmaker

De vroege glazenmaker werd enkele malen waargenomen bij de leemputten. Het is een indicatorsoort voor een goede waterkwaliteit.

Glassnijder

De glassnijder werd met drie exemplaren verspreid over het onderzoeksgebied waargenomen. Eén exemplaar werd gezien bij een poeltje in één van de agrarische graslanden. Ook deze soort is een indicator voor een goede waterkwaliteit.

Sierlijke witsnuitlibel

De sierlijke witsnuitlibel werd met drie exemplaren waargenomen bij de leemputten, waarvan twee in de zogeheten Lelievijver. Hier is de soort in 2018 (het invasiejaar) met minimaal vijf exemplaren aanwezig geweest en er werd toen ook paringsgedrag waargenomen (bron: NDFF). In 2020 werd ook 1 exemplaar waargenomen, waarschijnlijk een nakomeling uit 2018. Van daarna zijn geen waarnemingen meer bekend. In onze kartering werden op één dag drie mannetjes waargenomen, waarvan twee ook weer bij de Lelievijver. Waarschijnlijk zit er in deze vijver dus sinds 2018 een kleine populatie.

Mannetje sierlijke witsnuitlibel bij de Lelievijver (foto: Renée van Toor)

Kanaaljuffer

Bij één van de leemputten werd een verdwaalde kanaaljuffer aangetroffen. Dit is een soort van stromend water die niet bekend is uit het onderzoeksgebied. De dichtstbijzijnde populaties zitten in de Boven-Mark en de Weerij bij Breda.

4.3 Sprinkhanen

In het onderzoeksgebied werden 9 soorten sprinkhanen waargenomen. In tabel 6 is weergegeven welke soorten zijn gevonden in welke beheertypen en de hoeveelheid waargenomen individuen. Er werd één SNL-soort aangetroffen: de blauwvleugelsprinkhaan. Deze wordt hieronder besproken. Van de sprinkhanen zijn in ieder geval alle SNL-soorten gekarteerd en de overige soorten zoveel als mogelijk. Deze soortenlijst is mogelijk dus niet geheel compleet, maar geeft wel een goed beeld van de sprinkhaansoorten in het onderzoeksgebied. Er werden geen Rode Lijstsoorten aangetroffen.

Tabel 6: Waargenomen soorten sprinkhanen per beheertype (blauw = SNL-soort)

Soort	RL	SNL	Totaal	L01.01	N04.02	N07.01	N07.02	N11.01	N12.02	N12.06
knosprietje			323	1	7	250	28	23	14	
ratelaar			302		2	3	8	16	272	1
krasser			260	2	6	1		28	190	33
snortikker			68		5	28	2	9	24	
bruine sprinkhaan			60		5	5	9	3	38	
blauwvleugelsprinkhaan		ja	34			32	2			
zuidelijk spitskopje			27						20	7
greppelsprinkhaan			9						8	1
grote groene sabelsprinkhaan			6			2		1	3	
Totaal 9 soorten			1089							

Blauwvleugelsprinkhaan

De blauwvleugelsprinkhaan is veelvuldig aangetroffen in de heide in het westen van het onderzoeksgebied en in de zandverstuiving. Op het heideterrein is veel open zand aanwezig, waar de blauwvleugelsprinkhaan van profiteert.

Heidegebied in Boswachterij Dorst met veel plekken open zand (foto: Renée van Toor)

5. Resultaten per beheertype

In dit hoofdstuk worden per beheertype de resultaten besproken. Waarnemingen die tot 250 meter buiten de begrenzing zijn gedaan, zijn gekoppeld aan het dichtstbijzijnde beheertype. Zie voor een compleet overzicht van kwalificerende soorten per beheertype Bijlage 3. In dit hoofdstuk worden alleen de beheertypen behandeld waarvoor kwalificerende soorten zijn aangewezen (zie website BIJ12, Monitoring en Natuurinformatie, WW BIJLAGE 02 – Kwalificerende soorten per beheertype – aangevuld met naam).

5.1 Droge heide (N07.01)

Het beheertype droge heide heeft 16 kwalificerende soorten dagvlinders en sprinkhanen. Op de droge heide zijn geen dagvlindersoorten uit de lijst aangetroffen en van de sprinkhanen alleen de **blauwvleugelsprinkhaan**. De overige soorten komen niet in het gebied voor of (hooibeestje) werden niet op de hei aangetroffen.

5.2 Zandverstuiving (N07.02)

Het beheertype zandverstuiving heeft 4 kwalificerende soorten dagvlinders en sprinkhanen. Op de zandverstuiving in Boswachterij Dorst zijn geen dagvlindersoorten uit de lijst aangetroffen en van de sprinkhanen alleen de **blauwvleugelsprinkhaan**. De overige soorten komen niet in het gebied voor.

5.3 Droog schraalland (N11.01)

In het droog schraalgrasland is alleen het **hooibeestje** als kwalificerende soort waargenomen. De overige 9 soorten dagvlinders komen niet in het onderzoeksgebied voor of (bruin blauwtje) werden alleen elders aangetroffen.

5.4 Kruiden- en faunarijk grasland (N12.02)

Bijna alle dagvlindersoorten die in deze kartering zijn waargenomen (op boomblauwtje en groot dikkopje na) zijn ook of alleen aangetroffen op de kruiden- en faunarijke graslanden. Uit de lijst van kwalificerende soorten zijn dat **bruin blauwtje**, **bruin zandoogje**, **hooibeestje**, **kleine parelmoervlinder** en **zwartsprietdikkopje**. Dit zijn vijf van de negen kwalificerende soorten.

In het kruidenrijk grasland rondom de leemputten zijn veel plekken met laag braamstruweel (foto: Gardien Bos)

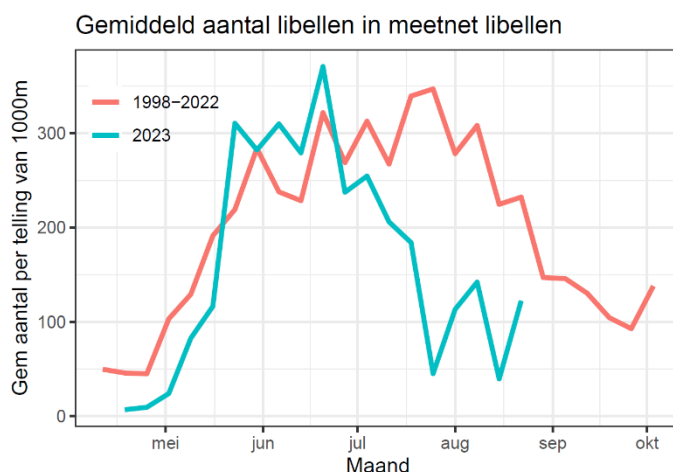
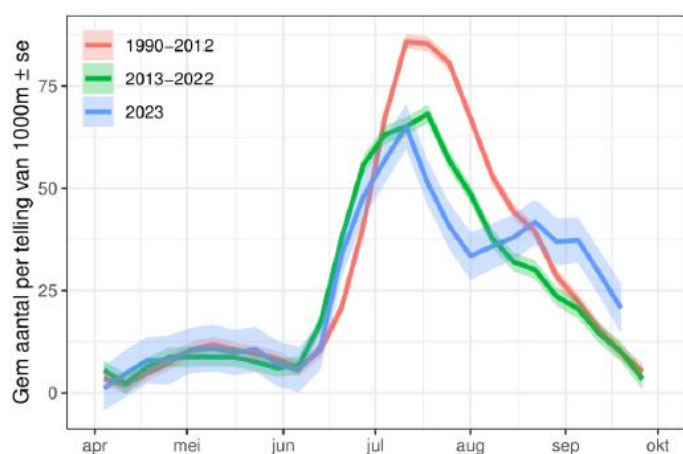
6. Discussie en conclusie

In dit hoofdstuk wordt besproken wat het effect is van de weersomstandigheden op de huidige kartering, wat opvallende verschillen zijn met de vorige kartering en wat geconcludeerd kan worden op basis van deze inventarisatie.

6.1 Het vlinder- en libellenjaar 2023

Geen enkele kartering is compleet. Omdat SNL-monitoring maar eens per zes jaar plaatsvindt, is de uitkomst sterk afhankelijk van hoe soorten het in dat jaar doen. Vanwege jaarlijks wisselende weersomstandigheden kan een soort het in het ene jaar heel goed doen en in het volgende jaar heel slecht.

In afbeelding 3 is te zien hoeveel vlinders en libellen er dit jaar waren ten opzichte van het gemiddelde (voorlopige resultaten uit de landelijke meetnetten). Opvallend was dat het aantal vlinders tijdens de eerste ronde (mei) erg laag was. Ook libellen waren er toen minder dan in een gemiddeld jaar. De tweede ronde was normaal te noemen, maar vanwege het koude en regenachtige weer in de derde ronde kelderden beide soortgroepen flink. De verwachting is dus dat er in deze kartering minder vlinders en libellen zijn waargenomen dan in een gemiddeld jaar het geval zou zijn geweest.

Afbeelding 3: Gemiddeld aantal vlinders (links) en libellen (rechts) per telling van 1000 meter in 2023 (voorlopige resultaten uit de meetprogramma's van het NEM).

6.2 Onderbelichte soorten/percelen

Het kleine heideveldje in het oosten van het onderzoeksgebied is door omstandigheden (moeilijk bereikbaar) slechts één keer bezocht en daardoor niet op sprinkhanen gekarteerd. Het zou kunnen dat de blauwvleugelsprinkhaan hier voorkomt, maar in deze kartering dus is gemist. Er zijn geen aanwijzingen uit andere bronnen dat hier bijzondere sprinkhaansoorten voorkomen.

Opvallende afwezige in deze kartering was de metaalglanslibel. Deze soort wordt af en toe gezien bij de leemputten (bron: NDFF). De trefkans van deze soort is echter niet erg hoog en het aantal waarnemingen sinds 2020 in dit gebied betreft slechts drie, waarvan één in 2023. De soort is dus wel in het gebied aanwezig, maar de aantallen zullen niet hoog zijn.

6.3 Vergelijking met de vorige kartering

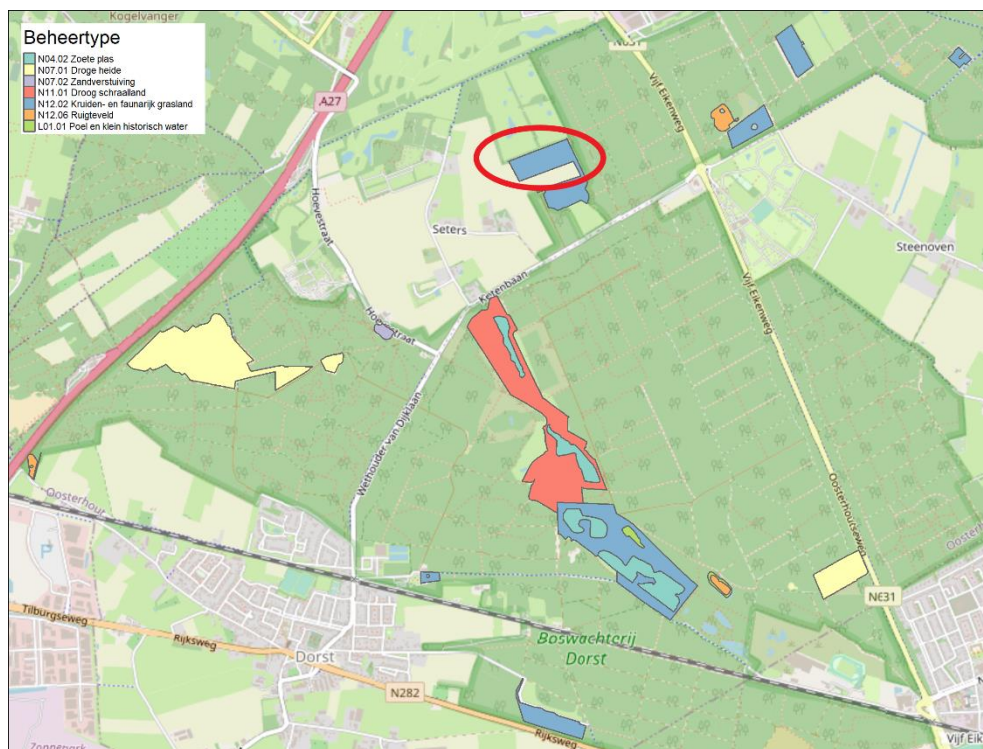
In Boswachterij Dorst heeft de vorige kartering in 2017 plaatsgevonden, maar de begrenzing was toen anders dan nu. Alleen het centrale deel rondom de leemputten en enkele agrarische percelen zijn toen gekarteerd, niet de heidevelden en de zandverstuiving. Er zijn alleen sprinkhanen gekarteerd, geen dagvlinders en libellen. Een goede vergelijking is dus niet te maken. Er zijn destijds geen kwalificerende soorten gevonden.

6.4 Conclusie

Boswachterij Dorst is niet rijk aan bijzondere soorten of aantallen insecten uit de gekarteerde soortgroepen. En hoewel de aantallen vanwege de weersomstandigheden lager uitvielen dan in een gemiddeld jaar, verwachten we niet dat we belangrijke soorten hebben gemist. Zowel van de dagvlinders als van de sprinkhanen zijn geen echt zeldzame soorten gevonden. Van de libellen is de sierlijke witsnuitlibel een zeldzaamheid. Deze lijkt zich voort te planten in de Lelievijver en hier dient dus rekening mee te worden gehouden in het beheer.

Waarom er van bijvoorbeeld bruin blauwtje, hooibeestje, icarusblauwtje, groot dikkopje en zwartspruetdikkopje niet meer individuen zijn waargenomen, is niet helemaal duidelijk. In de heidegebieden speelt waarschijnlijk gebrek aan nectarplanten een rol. In het centrale deel van het gebied kan het komen door verruiging en de hoge recreatiedruk. Mogelijk is ook de recreatiedruk langs de leemputten te groot. Veel venranden zijn direct toegankelijk voor recreanten omdat ze langs de paden liggen. Om de druk te verkleinen, zouden delen van de venranden uitgerasterd kunnen worden, zodat er een uitgebreidere oevervegetatie kan ontstaan.

Voor de graslandvlinders bleek het graslandperceel achter de uitgerasterde bosaanplant van veel waarde te zijn (afbeelding 4, het rood omcirkelde perceel). Wees hier dus zuinig op!

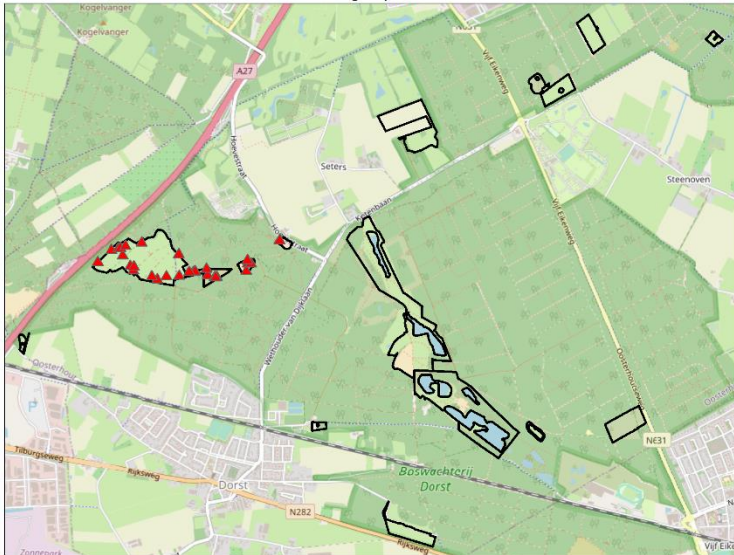

Afbeelding 4: graslandperceel dat bijzonder waardevol is voor graslandvlinders (rood omcirkeld).

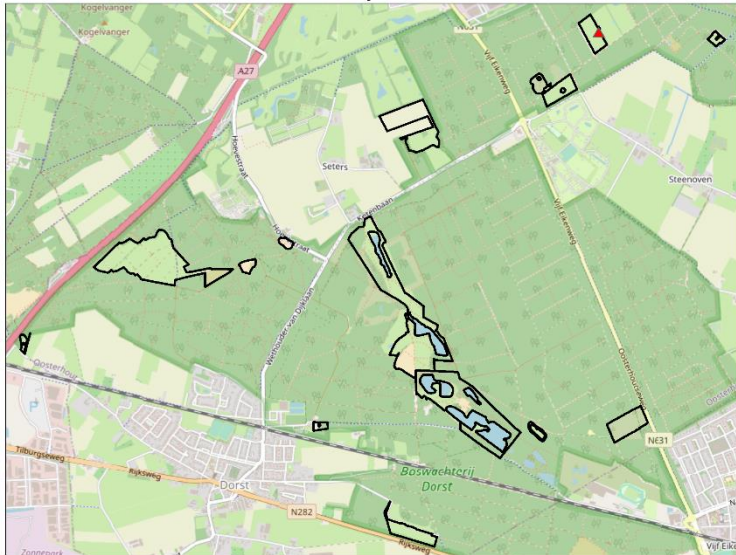
Bijlage 1: Verspreidingskaarten

Op elke kaart wordt één soort getoond. SNL-soorten worden aangegeven met driehoekjes, Rode Lijstsoorten met vierkantjes en overige soorten met stippen. Van de waargenomen soorten worden alle SNL- en Rode Lijstsoorten op de kaarten weergegeven en daarnaast is een selectie gemaakt van bijzondere, opvallende of veelvoorkomende overige soorten. Niet van alle waargenomen soorten is dus een kaartje opgenomen in deze bijlage.

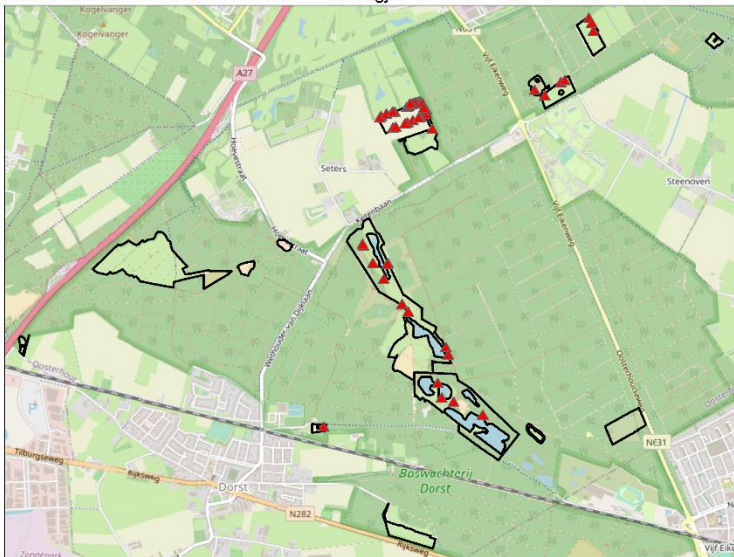
NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - blauwvleugelsprinkhaan

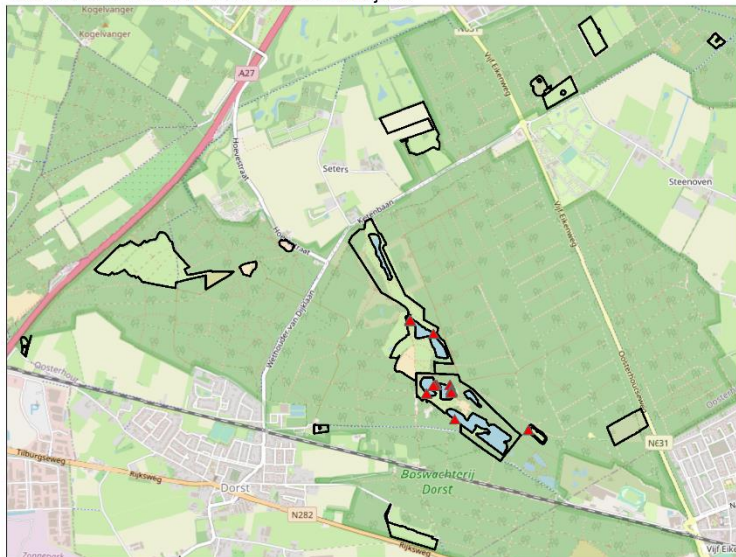
NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - bruin blauwtje

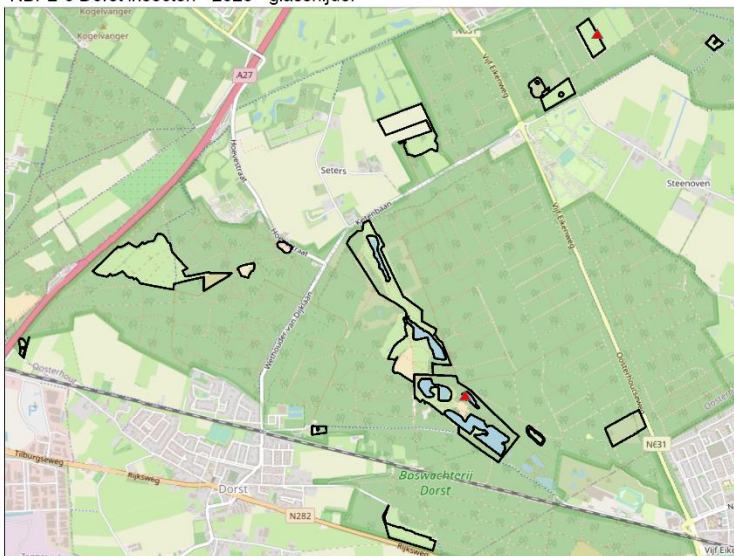
NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - bruin zandoogje

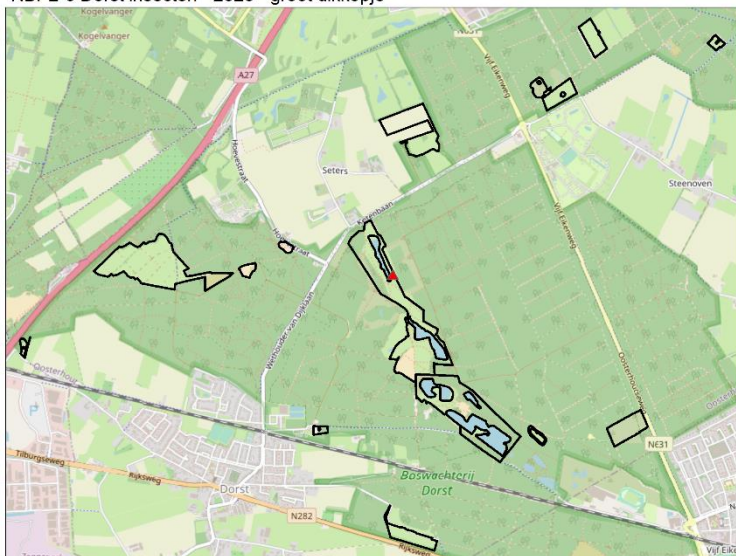
NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - bruine winterjuffer

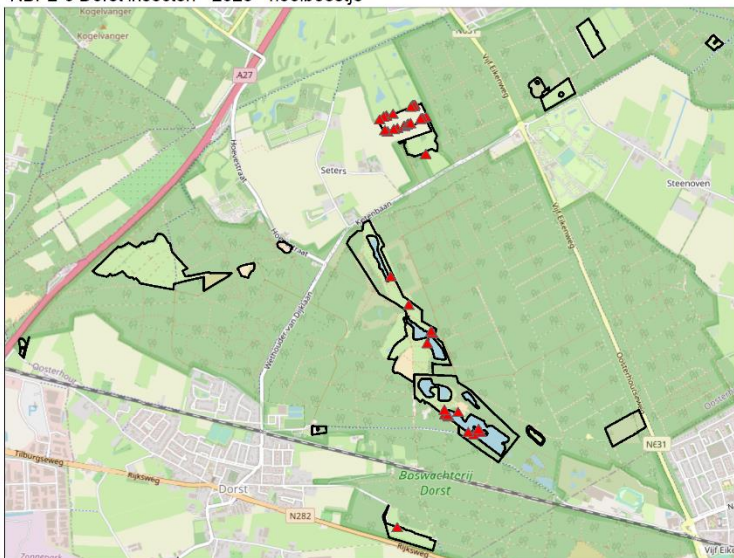
NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - glassnijder

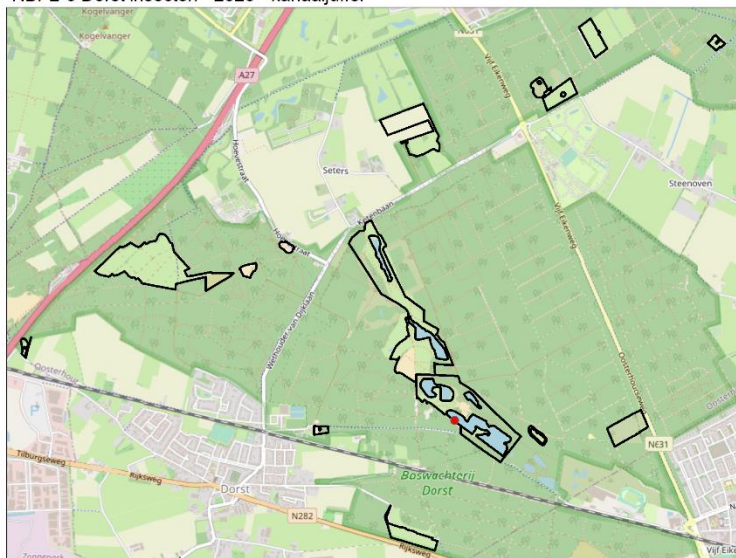
NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - groot dikkopje

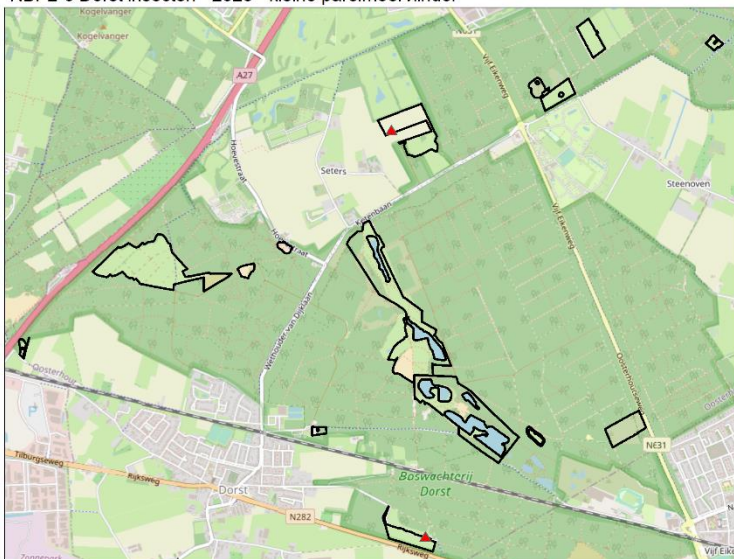
NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - hooibeestje

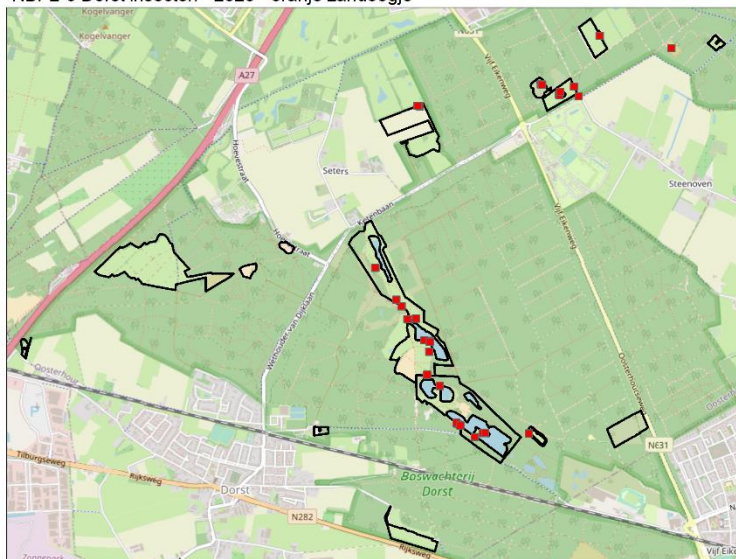
NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - kanaaljuifer

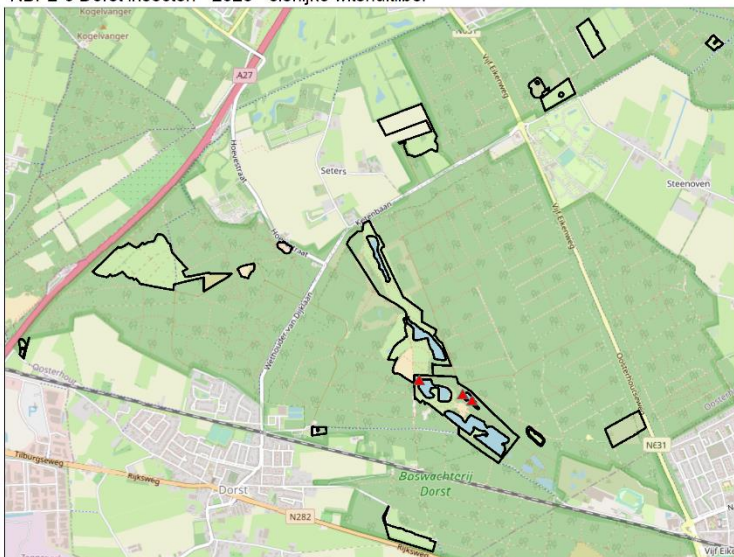
NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - kleine parelmoervlinder

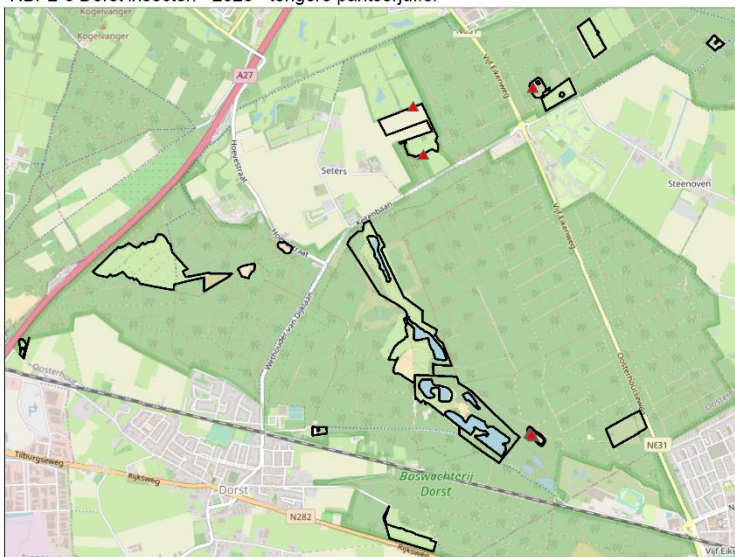
NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - oranje zandoogje

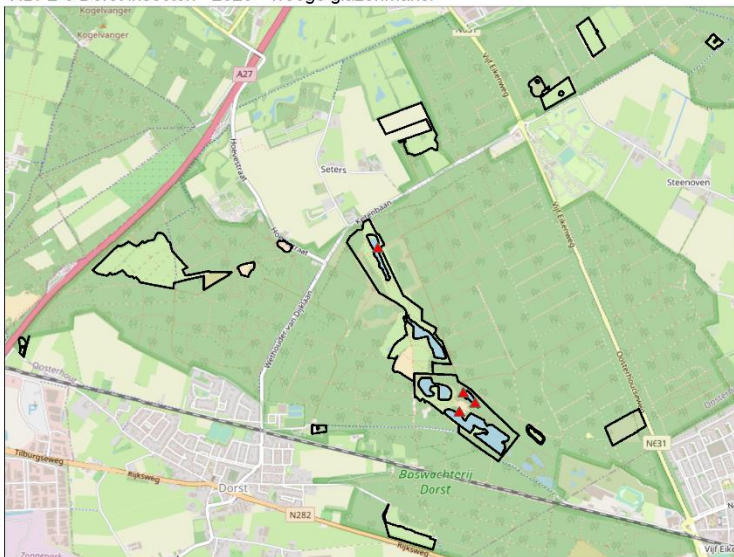
NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - sierlijke witsnuitlibel

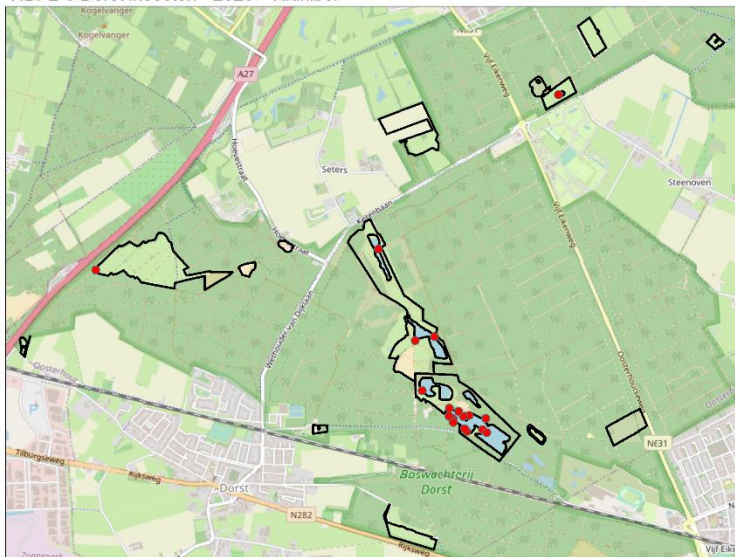
NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - tengere pantserjuffer

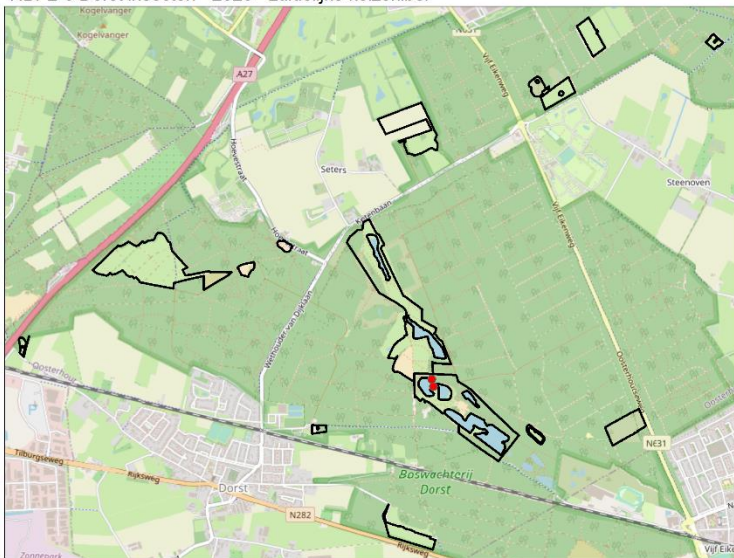
NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - vroege glazenmaker

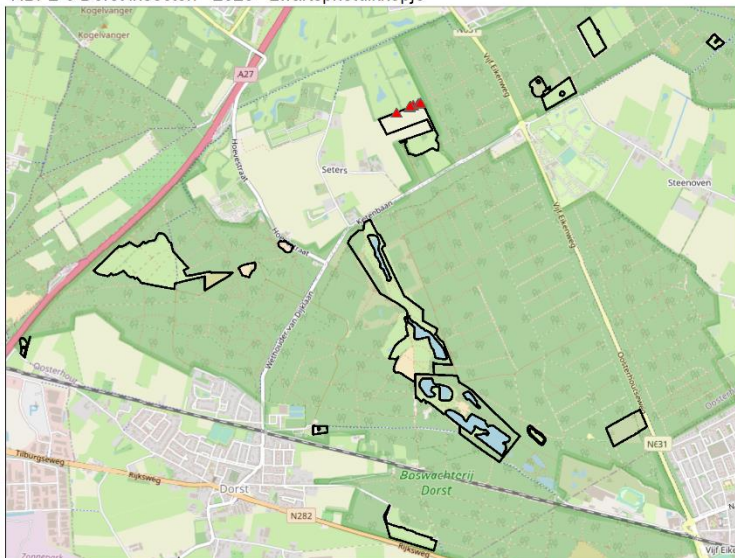
NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - vuurlibel

NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - zuidelijke keizerlibel

NBP2-6 Dorst insecten - 2023 - zwartsprietdikkopje

Bijlage 2: Karteersoortenlijst

Soortgroep	NEDERLANDS	WETENSCHAP	SNL	Rode Lijst	GROEPNR	SOORTNR
dagvinders	Aardbeivinder	Pyrgus malvae	ja	BE	6	12
dagvinders	Argusvinder	Lasiommata megera	ja		6	92
dagvinders	Bont dikkopje	Carterocephalus palaemon	ja	KW	6	2
dagvinders	Bosparelmoevinder	Melitaea athalia		EB	6	90
dagvinders	Boswitje	Leptidea sinapis		GE	6	21
dagvinders	Bruin blauwtje	Aricia agestis	ja	GE	6	52
dagvinders	Bruin dikkopje	Erynnis tages	ja	EB	6	8
dagvinders	Bruin zandoogje	Maniola jurtina	ja		6	101
dagvinders	Bruine eikenpage	Satyrium ilicis		BE	6	38
dagvinders	Bruine vuurvinder	Lycaena tityrus	ja	KW	6	44
dagvinders	Donker pimperlblauwtje	Maculinea nausithous	ja	EB	6	62
dagvinders	Duinparelmoevinder	Argynnis niobe	ja	BE	6	82
dagvinders	Dwergblauwtje	Cupido minimus		VN	6	47
dagvinders	Dwergdikkopje	Thymelicus acteon		VN	6	5
dagvinders	Geelsprietdikkopje	Thymelicus sylvestris	ja		6	3
dagvinders	Gentiaanblauwtje	Maculinea alcon	ja	BE	6	57
dagvinders	Groentje	Callophrys rubi	ja		6	35
dagvinders	Groot dikkopje	Ochlodes faunus	ja	GE	6	7
dagvinders	Groot geaderd witje	Aporia crataegi		VN	6	28
dagvinders	Grote ijsvogelvinder	Limenitis populi		VN	6	65
dagvinders	Grote parelmoevinder	Argynnis aglaja	ja	EB	6	84
dagvinders	Grote vos	Nymphalis polychloros		EB	6	71
dagvinders	Grote vuurvinder	Lycaena dispar	ja	EB	6	42
dagvinders	Grote weerschijnvinder	Apatura iris		EB	6	66
dagvinders	Heideblauwtje	Plebeius argus	ja	GE	6	49
dagvinders	Heidegentiaanblauwtje	Maculinea alcon ericae		niet beschouwd	6	58
dagvinders	Heivinder	Hipparchia semele	ja	GE	6	106
dagvinders	Hooibeestje	Coenonympha pamphilus	ja		6	98
dagvinders	Iepenpage	Satyrium w-album		EB	6	39
dagvinders	Kalkgraslanddikkopje	Spialia sertorius		VN	6	10
dagvinders	Keizersmantel	Argynnis paphia		VN	6	85
dagvinders	Klaverblauwtje	Polyommatus semiargus	ja	VN	6	55
dagvinders	Kleine heivinder	Hipparchia statilinus	ja	EB	6	107
dagvinders	Kleine ijsvogelvinder	Limenitis camilla		BE	6	64
dagvinders	Kleine parelmoevinder	Issoria lathonia	ja	KW	6	81
dagvinders	Koewinkje	Aphantopus hyperantus	ja		6	95
dagvinders	Kommavinder	Hesperia comma	ja	BE	6	6
dagvinders	Koninginnenpage	Papilio machaon			6	19
dagvinders	Moerasparelmoevinder	Euphydryas aurinia		VN	6	86
dagvinders	Pimperlblauwtje	Maculinea teleius	ja	EB	6	61
dagvinders	Purperstreeparelmoevinder	Brenthis ino		VN	6	80
dagvinders	Rode vuurvinder	Lycaena hippothoe		VN	6	45
dagvinders	Rouwmantel	Nymphalis antiopa		VN	6	72
dagvinders	Sleedoornpage	Thecla betulae		BE	6	36
dagvinders	Spiegeldikkopje	Heteropterus morpheus		BE	6	1
dagvinders	Tijmblauwtje	Maculinea arion		VN	6	60
dagvinders	Tweekleurig hooibeestje	Coenonympha arcania		VN	6	97
dagvinders	Vals heideblauwtje	Plebeius idas		VN	6	50
dagvinders	Veenbesblauwtje	Plebeius optilete		EB	6	51
dagvinders	Veenbesparelmoevinder	Boloria aquilonaris		EB	6	76
dagvinders	Veenhooibeestje	Coenonympha tullia		EB	6	99
dagvinders	Veldparelmoevinder	Melitaea cinxia	ja	EB	6	88
dagvinders	Woudparelmoevinder	Melitaea diamina		VN	6	89
dagvinders	Zilveren maan	Boloria selene	ja	BE	6	77
dagvinders	Zilverstreephooibeestje	Coenonympha hero		VN	6	96
dagvinders	Zilvermek	Boloria euphrosyne		VN	6	78
dagvinders	Zwartsprietdikkopje	Thymelicus lineola	ja		6	4

Soortgroep	NEDERLANDS	WETENSCHAP	SNL	Rode Lijst	GROEPNR	SOORTNR
libellen	Bandheidlibel	Sympetrum pedemontanum			8	2720
libellen	Beekoeverlibel	Orthetrum coerulescens			8	2570
libellen	Beekrombout	Gomphus vulgatissimus		BE	8	2060
libellen	Blauwe breedscheenjuffer	Platycnemis pennipes			8	1170
libellen	Bosbeekjuffer	Calopteryx virgo		BE	8	1030
libellen	Bronslibel	Oxygastra curtisii		VN	8	2460
libellen	Bruine glazenmaker	Aeshna grandis			8	2250
libellen	Bruine korenbout	Libellula fulva	ja		8	2510
libellen	Bruine winterjuffer	Sympecma fusca	ja		8	1060
libellen	Donkere waterjuffer	Coenagrion armatum	ja	EB	8	1310
libellen	Dwergjuffer	Nehalennia speciosa		VN	8	1490
libellen	Gaffellibel	Ophiogomphus cecilia		BE	8	2100
libellen	Gaffelwaterjuffer	Coenagrion scitulum			8	1410
libellen	GeelMekheidlibel	Sympetrum flaveolum			8	2680
libellen	Gevlekte glanslibel	Somatochlora flavomaculata	ja	BE	8	2420
libellen	Gevlekte witsnuitlibel	Leucorrhinia pectoralis	ja	KW	8	2800
libellen	Gewone bronlibel	Cordulegaster boltonii		BE	8	2370
libellen	Glassnijder	Brachytron pratense	ja		8	2200
libellen	Groene glazenmaker	Aeshna viridis		KW	8	2300
libellen	Grote roodoogjuffer	Erythromma najas			8	1440
libellen	Hoogveenglanslibel	Somatochlora arctica	ja	EB	8	2410
libellen	Kanaaljuffer	Cercion lindenii			8	1420
libellen	Kempense heidelibel	Sympetrum depressiusculum	ja	EB	8	2670
libellen	Kleine tanglibel	Onychogomphus forcipatus		GE	8	2130
libellen	Koraaljuffer	Ceriagrion tenellum	ja		8	1470
libellen	Maanwaterjuffer	Coenagrion lunulatum	ja	KW	8	1360
libellen	Mercurwaterjuffer	Coenagrion mercuriale		VN	8	1370
libellen	Metaalglanslibel	Somatochlora metallica			8	2430
libellen	Noordse glazenmaker	Aeshna subarctica	ja	KW	8	2290
libellen	Noordse winterjuffer	Sympecma paedisca	ja	BE	8	1050
libellen	Noordse witsnuitlibel	Leucorrhinia rubicunda	ja		8	2820
libellen	Oostelijke witsnuitlibel	Leucorrhinia albifrons	ja	VN	8	2780
libellen	Plasrombout	Gomphus pulchellus			8	2040
libellen	Rivierrombout	Gomphus flavipes			8	2010
libellen	Sierlijke witsnuitlibel	Leucorrhinia caudalis	ja	VN	8	2790
libellen	Smaragdlibel	Cordulia aenea			8	2380
libellen	Speerwaterjuffer	Coenagrion hastulatum	ja	EB	8	1330
libellen	Tangpantserjuffer	Lestes dryas			8	1090
libellen	Tengere pantserjuffer	Lestes virens	ja		8	1110
libellen	Venglazenmaker	Aeshna juncea	ja	KW	8	2270
libellen	Venwitsnuitlibel	Leucorrhinia dubia	ja	KW	8	2810
libellen	Vroege glazenmaker	Aeshna isosceles	ja		8	2260
libellen	Vuurlibel	Crocothemis erythraea			8	2620
libellen	Weidebeekjuffer	Calopteryx splendens			8	1020
libellen	Zuidelijke glazenmaker	Aeshna affinis			8	2220
libellen	Zuidelijke heidelibel	Sympetrum meridionale			8	2700
libellen	Zuidelijke keizerlibel	Anax parthenope			8	2330
libellen	Zuidelijke oeverlibel	Orthetrum brunneum		GE	8	2550
libellen	Zwervende heidelibel	Sympetrum fonscolombii			8	2690
libellen	Zwervende pantserjuffer	Lestes barbarus			8	1080

Soortgroep	NEDERLANDS	WETENSCHAP	SNL	Rode Lijst	GROEPNR	SOORTNR
nachtvlinders	Spaanse vlag	Euplagia quadripunctaria			41	2333
sprinkhanen	Blauwmeugelsprinkhaan	Oedipoda caerulescens	ja		7	6430
sprinkhanen	Bosdoortje	Tetrix bipunctata	ja	EB	7	5150
sprinkhanen	Duinsabelsprinkhaan	Platycleis albopunctata	ja		7	2520
sprinkhanen	Europese treksprinkhaan	Locusta migratoria ssp. migratoria		VN	7	6420
sprinkhanen	Gouden sprinkhaan	Chrysochraon dispar			7	6510
sprinkhanen	Heidesabelsprinkhaan	Metrioptera brachyptera	ja		7	2540
sprinkhanen	Klappersprinkhaan	Psophus stridulus		VN	7	6410
sprinkhanen	Kleine wrattenbijter	Gampsocleis glabra	ja	EB	7	2590
sprinkhanen	Locomotiefje	Chorthippus apricarius		GE	7	6710
sprinkhanen	Moerassprinkhaan	Stethophyma grossum	ja		7	6470
sprinkhanen	Rosse sprinkhaan	Gomphocerippus rufus		GE	7	6620
sprinkhanen	Schavertje	Stenobothrus stigmaticus	ja		7	6580
sprinkhanen	Sikkelsprinkhaan	Phaneroptera falcata			7	2110
sprinkhanen	Steppesprinkhaan	Chorthippus vagans		GE	7	6730
sprinkhanen	Veenmol	Gryllotalpa gryllotalpa			7	4110
sprinkhanen	Veldkrekel	Gryllus campestris	ja	KW	7	3110
sprinkhanen	Weidesprinkhaan	Chorthippus dorsatus		VN	7	6820
sprinkhanen	Wrattenbijter	Decticus verrucivorus	ja	EB	7	2510
sprinkhanen	Zadelsprinkhaan	Ephippiger ephippiger	ja	EB	7	2610
sprinkhanen	Zoemertje	Stenobothrus lineatus	ja		7	6560
sprinkhanen	Zompsprinkhaan	Chorthippus montanus	ja	KW	7	6840

Bijlage 3: Kwalificerende soorten

[illegible]

